

УДК 378.09 (495)

Станіслав Сапожников, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Республіканського вищого навчального закладу "Кримський гуманітарний університет"
м. Ялта

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ГРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядається становлення і розвиток системи вищої освіти у Греції як країни-члену Чорноморського економічного співтовариства, робиться спроба її історичного аналізу.

Ключові слова: освіта, культура, традиції, вищі навчальні заклади.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку людського співтовариства у сфері педагогічної освіти в країнах Чорноморського економічного співтовариства відбуваються значні зміни – здійснюється оновлення всіх структур її національних систем, модернізуються зміст і методи підготовки вчителів, розвиваються нові форми і зв'язки між професійною підготовкою вчителя і школою. Зазначимо, що Чорноморське економічне співтовариство (ЧЕС) було утворене у 1992 р. з метою координації економічного і політичного розвитку країн Чорноморського басейну, членами якого є 11 країн – Україна, Румунія, Росія, Болгарія, Грузія, Туреччина, Молдова, Греція, Вірменія, Азербайджан та Албанія. Штаб-квартира розташована у місті Стамбул (Туреччина). В умовах подальшої інтеграції України в європейське співтовариство посилюються взаємозв'язки і взаємодія між національними системами підготовки вчителів різних країн. У 90-х роках минулого сторіччя у зв'язку з розвитком єдиного європейського освітнього простору міжнародний педагогічний лексикон доповнюється новим феноменом "Європейський вимір в освіті" (European Dimension in Education). Це пов'язано з планомірним упровадженням кожною країною власної стратегії відновлення педагогічної освіти і тут не можна не враховувати вплив країн Чорноморського регіону на освітні процеси, що відбуваються в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Наукове дослідження вищезазначених процесів є актуальним завданням у світлі перспектив інтеграції України у загальноєвропейський освітній простір. Теорія і практика зарубіжного освітнього

процесу стала предметом наукового пошуку провідних українських науковців (Н. Абашкіної, Г. Алексевич, О. Олексюка, Г. Єгорова, О. Ковязіної, Л. Латун, Б. Мельниченко, Є. Москаленко, О. Овчарук, О. Рибак, Г.В. Степенко, І. Тараненко, І. Фольварочного, О. Глузмана, Л. Пуховської, Т. Панського, В. Вдовенко, В. Семілетко, Г. Воронки, Т. Осадчої, Т. Кошманової та ін.). Проблеми історії, філософії і теорії вищої педагогічної освіти в Україні і за кордоном висвітлено у працях С. Гончаренко, І. Зязюна, Н. Ладижець, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Ничкало, Ф. Панаціна, З. Равкіна, Ш. Чанбарісова, В. Шадрікова, І. Яковлева, М. Ярмаченко, Б. Вульфсона, С. Головка, В. Кеміня, Н. Лізунова, З. Малькова, І. Марцінковського, М. Нікандрова, Л. Пуховської, Т. Яркіної, Т. Кошманової та ін.

Так, проблема підготовки педагогічних кадрів у країнах Чорноморського регіону у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття тривалий час залишалися поза увагою провідних учених, що і обумовило наш науковий інтерес.

Із середини ХХ століття перед системою вищої освіти постають усе більш вагомі задачі. Розвиток науки, економіки, інтенсифікація зовнішньоекономічних, політичних і культурних зв'язків між країнами, прагнення до виведення всіх сфер людської діяльності на більш високий рівень – усе це веде до необхідності підготовки фахівців гранично нового, іншого рівня, що сполучать у собі як глибокі теоретичні, так і практичні знання, що вміють професійно використовувати свої уміння на благо сучасного суспільства на рівні світових стандартів.

Проте, тенденції розвитку вищої освіти у деяких країнах виявляються і донині формуються

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ГРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

по-різному. Історичні і політичні події, що мають місце в становленні і розвитку кожної держави, спричиняли чималі зміни не тільки, наприклад, в економіці країни, але також впливали і на розвиток вищої школи.

Мета статті – висвітлити особливості становлення та розвитку системи вищої освіти у Грецькій Республіці, проаналізувати основні напрями та перспективи цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Звернемося до історії становлення вищої освіти у Греції. Греція стала вільною після чотирьохсотрічного турецького панування, у 1945 р. Україна була визволена від фашизму. Слід зазначити, що героїчна боротьба українського народу проти фашистських окупантів була більш тривалою і складною, ніж у Греції, і послужила прикладом безстрашності для грецького народу.

Багаті культурні традиції, що найчастіше тісно переплітаються у своїх джерелах, також поєднують ці дві держави. І, нарешті, українці, що проживають у Греції, і величезна грецька діаспора в Україні сприяють підтримці духовних, культурних і зовнішньоекономічних зв'язків між цими двома країнами.

Вища освіта у Греції існує з перших років становлення нової грецької держави (1821 – 1829 р.). З 1824 р., що коли розгорнулася у 1821 р. визвольна боротьба проти чотирьохсотрічного турецького ярма історія Греції зробила новий виток, коли на звільнених землях почали відроджуватися перші класи і школи, коли розпочалося становлення нової вільної держави, виникли передумови для розвитку нової системи освіти у Греції та її розподілу на три ступіні: початкова школа (δημοτικό), середня школа (λύκειο) і університет (πανεπιστήμιο). Однак офіційно вища університетська освіта у Греції була визнана лише 22 березня 1833 р. У 1837 р. був заснований перший грецький університет, що знаходився у місті Афіни. З 1862 р. він стає “Національним університетом м. Афіни”, у якому функціонують чотири факультети: теологічний, медичний, юридичний і філософський, на якому вивчалися також і природничі науки. У 1904 р. вивчення природничих наук здійснюється не на факультеті філософії, а на створеному фізико-математичному факультеті. Таким чином, станом на 1904 р. у “Національному університеті м. Афіни” нараховувалося вже 5 факультетів. У 1911 р. від “Національного університету” відокремлюються теологічний, юридичний і філософський факультети. Медичний і фізико-математичний факультети залишилися у “Національному університеті”. Головною причиною цього поділу

стало виконання указу мецената І. Домболі, що активно допомагав становленню університету. Відповідно до указу, меценат залишав усе своє майно університетові, за умови, що він буде перейменований у “Університет ім. І. Каподістрії”. У 1932 р. обидва університети поєднуються за назвою “Національний університет ім. І. Каподістрії м. Афіни” (Εθνικό και Καποδιστριακό Αθηνών). Проте, і дотепер обидва відділення мають різні статuti, власні прапор і печатку.

Зазначимо, що той потенціал дисциплін, що пропонує університет на сьогодні, сформувався не відразу. Філософський факультет спочатку складався з так званих “класичних” кафедр – археології, філології і філософії. У 1951 р. була заснована кафедра англійської філології, а потім у 1954 р. кафедра французької філології.

Фізико-математичний факультет базувався на кафедрах математики і фізики. Пізніше були відкриті кафедри хімії, біології, природознавства і фармацевтики. У 1953 р. при медичному факультеті відкривається кафедра стоматології, але надалі вона перетворюється у самостійний факультет.

На базі університету для роботи студентів працюють різноманітні читальні зали, лабораторії, музеї і лікарні.

Проблема розташування університету вирішувалася у декілька етапів. У період з 1841 по 1933 р. окремі факультети знаходилися далеко за межами Афін, в інших містах. Природно, що це викликало деякі незручності як для студентів, так і для викладачів. У 1933 р. починається будівництво корпусів факультетів. Вони розташовуються неподалік один від одного у центрі міста Афіни. У 1961 р. Уряд Греції надає університетові цілий район (у той час ще на окраїні Афін) для будівництва університетського містечка. Зараз будівництво університетського містечка повністю завершено. Крім гуртожитків, лікарні, бібліотек і лабораторій, у ньому розташований філософський факультет.

До 1914 р. Афіський університет залишався єдиним вищим навчальним закладом у країні. У 1914 р. факультет промислової освіти, що почав працювати у 1836 р., як факультет технічної освіти при Афіському університеті, перейменовується у “Національний політехнічний інститут”, функціонуючи паралельно з “Національним університетом ім. І. Каподістрії” як вищий навчальний заклад. Відповідно до статуту, політехнічний інститут надавав “як теоретичне, так і практичне навчання майстрів-ремісників і промисловців самим необхідним спеціальностям,

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ГРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

таким як будівельник, коваль, столяр, миловар, майстер по виготовленню черепиці, скульптор, художник і т. ін.” [3].

У 1910 р. виділяється так званий художній факультет, що пізніше перейменовується у Вищу школу мистецтв і функціонує як окремий факультет на території Політехнічного інституту.

Остаточо Політехнічний інститут формується у 1917 р. Відповідно до статуту, зберігається факультет інженерії цивільного будівництва, а інженерно-механічний факультет стає Вищою школою інженерної механіки й електромеханіки. Надалі відкриваються факультети архітектури, хімічної і топографічної інженерії.

Таким чином, були сформовані відділення, що склали Політехнічний інститут, що зараз складається з таких факультетів: інженерії цивільного будівництва, факультету інженерної електроніки, факультетів архітектури, хімічної інженерії, сільськогосподарської і топографічної інженерії.

У різні роки свого існування Політехнічний інститут займав будівлі у різних районах Афін. У 1960 р. був побудований новий корпус у районі Зографу, де інститут розташовується і донині.

З часу заснування Політехнічного інституту і його визнання вищим навчальним закладом, протягом 80-ти років у галузі вищої освіти у Греції не спостерігалось ніяких істотних змін. Слід зазначити головним вищим навчальним закладом країни був Афі́нський університет, що залишався незалежним від культурних і ідеологічних впливів тієї епохи. Політехнічний інститут завдяки специфіці досліджуваних дисциплін, а також кількості студентів, що навчалися у ньому, досить обмежено співпрацював з Університетом Афін і брав участь у всьох університетських програмах, конференціях і заходах. Однак, необхідність протистояння тривалому консерватизмові Університету Афін, а також прагнення до перетворень у системі навчання, додали більш практичного змісту навчанню, призвели до створення на протязі десяти років трьох нових університетів: університету у місті Салоніки, Вищої Школи Економіки і Торгівлі і Вищої Сільсько-господарської Школи.

Створення у 1925 р. Салонікського університету ім. Аристотеля трохи похитнула монополію Університету Афін. На початку існування університет складався з 5-ти факультетів: теологічного, філософського, юридично-економічних наук, фізико-математичного і медичного. У 1937 р. від фізико-математичного факультету відокремлюються кафедри лісівництва і сільського господарства, які й стануть базою для створення нового факультету

– сільського господарства і лісівництва. Паралельно в цей же час на фізико-математичному факультеті відкриваються нові кафедри: хімії, фармацевтики, біології, геології і природознавства. У 1950 р. в університеті Салонік відкривається перший у країні факультет ветеринарії, а у 1955 році політехнічний факультет. Споконвічно політехнічний факультет складався лише з кафедри інженерії цивільного будівництва й архітектури, але через якийсь час відкриваються кафедри топографічно-агрономічної інженерії, електронної інженерії і хімічної інженерії.

У 1970 р. кафедра стоматології медичного факультету переформовується у самостійний факультет. Крім того, на факультеті юридично-економічних наук працюють кафедри юридичних наук і політекономії. Філософський факультет нараховує 7 кафедр, що спеціалізуються по класичних і філологічних науках, і 4 кафедри іноземних мов (англійської мови, французької, німецької й італійської мови). Таким чином, на сьогоднішній день Університет Салонік ім. Аристотеля складається з 9 факультетів, що забезпечують своїми спеціальностями практично увесь спектр завдань вищої освіти у Греції.

Будівля університету разом з гуртожитками, лабораторіями і бібліотекою було побудовано у центрі Салонік. З 1993 р. почалося відновлення корпусів і добудування нових приміщень, і було успішно завершено у 1999 р.

Вища Сільськогосподарська Школа була заснована у 1920 р. у м. Афін і спочатку була підпорядкована Міністерству Сільського Господарства Греції, а через кілька років вона переходить у підпорядкування Міністерству Національної Освіти і Релігії Греції. Зараз Вища Сільськогосподарська Школа має велику науково-дослідну базу, а також Великий Ботанічний сад, що є однією з найбільш визначних пам'яток Афін.

У 1920 р. у Афінах була відкрита Вища Школа Економіки і Торгівлі. До 1956р. навчання у ній тривало три роки, а потім студенти стали навчатися 4 роки. Школа являє собою лише 2 факультети – факультет економіки і факультет управління.

Варто зазначити, що після революції 1909 р. у Греції перші два десятиліття ознаменувалися великим прогресом у сфері вищої освіти країни. Уряд під управлінням Президента Е. Венизелу робив все можливе для забезпечення належного рівня університетської освіти. Саме у цей час були засновані і динамічно розвивалися такі вищі навчальні заклади, як Салонікський університет ім. Аристотеля, Вища школа Економіки і Торгівлі і Вища Школа Сільського Господарства.

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ГРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

За роки управління країною президента К. Караманліса (з 1958 р.) зроблено досить великий внесок у розвиток вищої освіти Греції. За ці роки дві приватні промислові школи отримали статус вищого навчального закладу (Вища Індустріальна Школа Пірея і Вища Індустріальна Школа Салонік).

Вища Індустріальна Школа Пірея спочатку була підпорядкована Міністерству Національної Економіки Греції, а з 1966 р. – Міністерству Національної Освіти і Релігії Греції.

Вища Індустріальна Школа Салонік почала працювати у 1948 р. як приватна школа, але з 1966 р. була підпорядкована Міністерству Національної Освіти і Релігії Греції.

Зазначимо, що перейменування двох індустріальних шкіл у вищі навчальні заклади не внесло відчутне виправлення в так названу “карту вищої освіти Греції”. Як і колись, вищі навчальні заклади розташовувалися у двох самих великих містах Греції центрах культури, торгівлі, промисловості й освіти – в Афінах і Салоніках.

Важливою подією у житті вищої школи Греції, на початку 60-х років XX сторіччя, стала поява двох нових міст на “карті вищої освіти Греції”, що раніше відносилися до периферії. У 1964 р. до влади приходить президент Г. Папандреу, і в цьому ж році відкриваються два нових університети в містах Патри і Янніна. Вищезазначена подія значно збільшує можливість і розширює межі університетської освіти у країні, а також надає можливість для розвитку периферії.

Університет у Патрах почав своє існування зі створення двох факультетів: фізико-математичного і політехнічного, пізніше відкривається медичний факультет. Тобто, університет Патр почав функціонувати з відкриттям “класичних” факультетів, які давно існують в університетах Афін і Салонік. Так, фізико-математичний факультет нараховував 4 кафедри: математики, фізики, хімії і біології, тобто кафедри, що функціонують і в Афінах, і в Салоніках. Перший курс навчання в університеті Патр – загальний для вивчення усіма студентами. Розподіл студентів на факультети і кафедри відбувається з другого курсу. На політехнічному факультеті функціонують дві також “класичні” кафедри – інженерії цивільного будівництва й електронної інженерії.

Два перших факультети університету Янніни – філософський та і фізико-математичний – спочатку були філіями факультетів університету Салонік. З 1970 р. університет Янніни починає функціонувати як незалежний вищий навчальний заклад, у ньому відкривається медичний факультет.

Відкриття університету зіграло велику роль у розвитку міста Янніна. Невелике містечко на північно-заході Греції перетворюється в освітній, культурний і туристичний центр цього регіону.

У 1973 р. з’являються ще два університети: Фракійський і Критський. Фракійський університет починає свою роботу у 1974 р. До нашого часу у його складі функціонують три факультети: юридичний, політехнічний та медичний. Деякі незручність являє собою місцезнаходження факультетів: вони розташовані у різних містах області Фракія, і проблема їхнього об’єднання дотепер не вирішена.

Критський університет відкривається у 1977 р. Чотири факультети – філософський, фізико-математичний, медичний і економічний – функціонують під управлінням Афінського університету.

Проведений історичний аналіз стверджує, що таким чином була сформована сучасна “карта вищої освіти Греції”, на якій нараховується 14 вищих навчальних закладів, з них 2 (Афінський і Салонікський університети) є університетами з найбільш розвиненим науково-дослідним потенціалом, 4 (університети Патр, Янніни, Фракії і Криту) з помірним рівнем освіти, 2 (Афінський політехнічний і Вища Індустріальна Школа Пірея) вищі навчальні заклади винятково індустріального напрямку і 6 незалежних університетів.

За своїм географічним положенням 7 вищих навчальних заклади розташовані у Афінах і прилеглих районах, 2 – у Салоніках, по одному в районах Пелопоннесу, Епіру і Фракії і 2 на Криті. У навчальних закладах, розташованих у столиці країни, навчається 60% усіх студентів, у Салоніках – 30%, в інших вузах лише 10% студентського потенціалу. Таким чином, можна дійти висновку, що відкриття чотирьох нових вищих навчальних закладів у районах, віддалених від головних міст Греції, недостатньо посприяло розподілу університетського активу між двома глобальними університетськими центрами (Афінами і Салоніками) та іншими областями країни.

Крім того, трохи обмеженими в духовному, економічному і суспільно-політичному розвитку є університети, що знаходяться на відстані від головних міст Греції, завдяки двом немаловажних факторам:

1 – досить уповільнений темп розвитку університетів у периферії;

2 – викладацький склад вищих навчальних закладів у периферії організований не найкращим образом. Найчастіше викладачі приїжджають з інших вузів і міст. Студенти в такий же спосіб в основному з’являються у віддалених

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com